

Tungkol Saan ang Modyul na Ito?

Noong bata ka pa, nangarap ka bang maging isang prinsipe o prinsesa sa isang malayong kaharian? Nangarap ka bang makarating sa mga pook na hindi mo pa nararating? Ninais mo bang makilala ang iba't ibang tao mula sa lahat ng dako ng mundo? Madalas tayong mamangha sa mga kuwento ng pakikipagsapalaran at pagtuklas. Sa kasamaang palad, di-realistiko ang mga nagniningning sa baluting kabalyero at mga dragon. Umiiral lamang ang mga ito sa libro at mga alamat.

Tulad sa time machine ang mga libro at iba pang babasahin. Dinadala ka ng mga ito sa nakaraan at kahit sa hinaharap. Hinahayaan ka ng mga ito na maranasan ang mga kuwentong kanilang isinasalaysay. Dinadala ka ng mga ito sa malalayong pook at ipinapakilala sa mga taong hindi mo karaniwang nakakasalamuha. Kaya “kaibigan” ang tawag natin dito. Ang mga kuwentong isinasalaysay nila sa atin ay nagtutulak sa atin upang maghangad na maging katulad ng mga di-karaniwang tao kaya ginagawa tayong mas mabuting tao. Ilan sa mga kuwentong mababasa natin ay nagtuturo sa atin ng aral na hindi maibibigay ng ating mga magulang at kahit ng ating mga guro.

Ibabahagi sa iyo ng modyul na ito ang iba't ibang halagahan na makukukha mo sa pagbabasa ng mga akdang pampanitikan. Dito’y mababasa mo ang ilang kuwento na nagtuturo ng mabuting halagahan at higit pa.

Binubuo ng tatlong aralin ang modyul na ito:

Aralin 1 – *Pagkatuto ng Mabuting Halagahan Mula sa Prosa*

Aralin 2 – *Pagkatuto ng Mabuting Halagahan Mula sa Tula*

Aralin 3 – *Pagsasabuhay sa Iyong Natutuhan*

Oops! Teka Muna

Bago mo ipagpatuloy ang pagbabasa sa modyul na ito, mas mabuti sana kung nabasa mo na ang modyul sa *Pampanitikang Anyo sa Ingles*. Sa pagbasa muna dito, matutulungan kang higit na mapahalagahan at maunawaan ang paksa ng modyul na ito.

Anu-ano ang mga Matututuhan Mo sa Modyul na Ito?

Pagkaraan pag-aralan ang modyul na ito, dapat na magagawa mong:

- ♦ tukuyin ang mga halagahang ipinahihiwatig ng mga akdang pampanitikan; at
- ♦ tukuyin ang mga pamamaraan sa pagsasabuhay ng mga halagahang ito.

Anu-ano na ang mga Alam Mo?

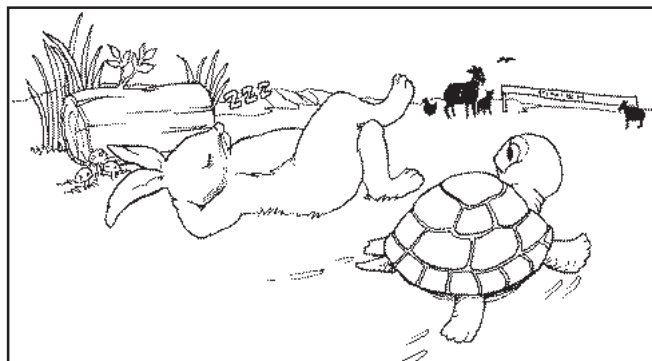
Bago pag-aralan ang modyul na ito, kunin ang simpleng test na ito at alamin kung ano na ang iyong nalalaman sa mga paksa sa modyul na ito.

- A. Basahin ang akda sa sa ibaba at sagutin ang mga kasunod na tanong.

Ang Pagong at ang Kuneho

Noong unang panahon, hinamon ng kuneho sa isang karera ang pagong. Tiwalang-tiwala ang kuneho na siya ang mananalo dahil isa siya sa mga hayop sa gubat na pinakamabilis tumakbo. Hayop na napakabagal kumilos ang pagong na pasan ang sariling bahay saan man ito magpunta.

Tinanggap ng pagong ang hamon ng kuneho. Nagkita sila kinabukasan para simulan ang karera. Tulad ng inaasahan, tumakbo nang napakabilis ang kuneho. Ilang metro na ang layo nito sa pagong nang magpasiya itong tumigil sandali.

“Alam kong hindi makakausad nang mabilis ang pagong. Hindi ako nito kayang talunin sa karerang ito. May oras pa akong matulog at mapanaluhan ang karerang ito,” inisip ng kuneho. Kaya naghanap ang kuneho ng malilim na lugar at saka natulog.

Samantala, nagpatuloy sa paglalakad ang pagong, kahit gaano man kabagal. Determinado itong marating ang katapusang guhit sa pamamagitan ng pagsisikap. Ilang oras pagkaraan, nadaanan ng pagong ang natutulog na kuneho. Nagpatuloy ito sa pag-usad hanggang sa makarating ito malapit sa katapusang guhit. May gumising sa kuneho at sinabing “Gising. Gising, G. Kuenho, malapit nang mapanalunan ng pagong ang karera!”

Nagising ang kuneho at tumakbo sa pinakamabilis na makakaya nito. Pero huli na, narating na ng pagong ang katapusang guhit. Napanalunan ng pagong ang karera.

— *Mga pabula ni Aesop*

1. Anong uri ng kuwento ang akda sa itaas?

2. Ano ang aral na ibinabahagi nito?

- B. Basahin ang akda sa ibaba at sagutin ang mga kasunod na katanungan.

Higit na Malawak ang Isip Kaysa Langit

Higit na malawak ang isip sa langit
Dahil pagtabihin ang mga ito,
Mailoloob ng isa ang ikalawa
Nang maluwat bukod pa sa iyo.

Higit na malalim ang isip sa dagat,
Dahil pagtapatin nang bughaw sa bughaw
Sisipsipin ng isa ang ikalawa
Tulad ng espongha, at ng timba.

Mangyari’y bigat ng Diyos ang isip
Buhatin sila, libra sa libra,
At magkakaiba sakali lang
Tulad ng pantig mula sa tunog nito.

— Emily Dickinson

1. Anong uri ng akda ang kababasa mo pa lamang?

2. Bakit higit na malawak ang isip kaysa langit ayon nga sa pamagat?

3. Ano ang aral na ibinabahagi nito?

C. Basahin ang akda sa ibaba at sagutin ang mga kasunod na katanungan.

Mga Laruang Kristal (Bahagi)

Tom: Ano ang ibig mong sabihin?

Amanda: Ibig kong sabihin na kapag nakatagpo na si Laura ng mag-aalaga sa kanya, nakapag-asawa na, may sariling tahanan, nakatayo sa sariling paa—doon ka na puwedeng pumunta kung saan mo gusto, sa lupa, sa dagat, kung saan ka padparin ng hangin.

Pero hangga't di nangyayari iyon bantayan mo naman ang kapatid mo. Hindi ko sinabing ako dahil matanda na ako at wala na akong silbi. Sinasabi kong ang kapatid mo dahil bata pa siya at walang maaasahan.

Ipinasok ko siya sa business college—bagsak! Takot na takot kaya halos maduwal.

Tapos dinala ko siya sa Samahang Kabataan sa simbahan. Isa na namang kahihyan. Wala siyang kinausap. Walang kumausap sa kanya. Ngayon wala siyang ginawa kundi paglaruan ang mga laruang kristal at pakinggan ang mga gasgas na mga plaka. Anong klaseng buhay yan para sa isang dalaga?

Tom: Ano'ng magagawa ko d'yan?

Amanda: Tapusin mo yang pagkamakasarili. Sarili, sarili lamang ang iniisip mo!

—Tennessee Williams

1. Anong uri ng akda ang kababasa mo pa lamang?

2. Ano ang aral na ibinabahagi nito?

Kumusta? Sa palagay mo ba, okey ang mga sagot mo? Ihambing ito sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 34 para malaman mo.

Kung tama ang lahat ng sagot mo, magaling! Ipinapakita nito na marami ka nang alam sa paksa ng modyul. Mapag-aaralan mo pa rin ang modyul para marebyu ang nalalaman mo na. Malay mo, baka may matutuhan ka pang ibang bagay.

Kung mababa ang iskor mo, huwag sumama ang loob. Ibig sabihin lamang, para sa iyo ang modyul na ito. Matutulungan ka nitong maunawaan ang ilang mahalagang konsepto na magagamit mo sa iyong pang-araw-araw na buhay. Kapag pinag-aralan mong mabuti ang modyul na ito, malalaman mo ang sagot sa lahat ng item ng test at higit pa. Handa ka na ba?

Makalilipat ka na sa susunod na pahina para sa Aralin 1.

Pagkatuto ng Mabuting Halagahan sa Prosa

Mahilig ka bang magbasa? Anong uri ng libro o magasin ang binabasa mo? Bakit mo binabasa ang materyal? Ano ba ang makukuha mo sa pagbabasa? Hindi lamang nagbibigay sa atin ng maraming impormasyon ang pagbabasa, kundi nakaaaliw at nagtuturo ng araling hindi sana natin malalaman. Sa ganitong paraan, natutulungan tayong marating ang pinakamatayog na antas na maaabot natin.

Ipapaalam sa iyo ng modyul na ito ang dalawang uri ng akdang pampanitikan-prosa at tula. Gagabayan ka nito na maunawaan nang husto ang binabasa mo lalo na ang pagkuha ng mga aral.

Pagkaraang pag-aralan ang araling ito, dapat na magagawa mong:

- ◆ suriin ang iba't ibang uri ng prosa; at
- ◆ tukuyin ang mga aral na ibinabahagi ng iba't ibang uri ng prosa

Basahin Natin Ito

Naranasan mo na bang gawin ang isang bagay na ayaw mong gawin? Tingnan ang karanasan ni Ana.

Pinabasa si Ana ng nobelang *Oliver Twist* ng kanyang guro sa Ingles. Noong una, hindi siya masaya dito. Alam niyang kailangan ang mahabang oras at pagsisikap para magbasa at ayaw niyang isipin na gagawin niya ito. Pero dahil takdang-aralin, napilitan siyang gawin ito.

Sa pagbasa sa unang kabanata, nalaman niya ang buhay ni Oliver.

Isang batang ulila si Oliver na nabuhay sa England sa pagsisimula ng Panahong Industriyal. Sa panahong iyon, itinatayo ang mga lungsod at iniimbento ang mga makina para itatag ang mga pabrika at lagarian.

Iniisip ni Ana na talagang naroon siya. Masugid niyang binasa ang kuwento, hindi napapansin ang oras. Hindi siya makapaniwalang natapos niya ang nobela sa apat na araw lamang!

Nagustuhan nang husto ni Ana ang nobela kaya ikinuwento niya ito sa kanyang mga kaibigan. Napakadali niyang nagawa ang book report tungkol dito. Nasiyahan talaga ang kanyang guro sa isinulat niya kaya binigyan si Ana ng napakataas na grado. Bagama't masaya si Ana sa nakuha niyang grado, mas masaya siya na nalaman niya ang mahalagang kaalaman at halagahan mula sa nobela. Sa wakas, masaya siya na ibinigay sa kanya ng guro ang takdang aralin.

Nangyari na ba sa iyo ang ganito pagkaraang bumasa ng akdang pampanitikan? Ano ang ilan sa kuwentong nabasa mo na? Ilista mo ang mga ito sa ibaba.

Ano ang mahahalagang aral ang nakuha mo sa pagbabasa ng mga ito? Ilista ang mga ito sa ibaba.

Alam mo ba kung ano ang **halagahan**? Ang **halagahan** ay prinsipyo o katangian na likas na mahalaga o kanais-nais. Ginagawa tayo nitong mabubuting tao. Halimbawa sa mga ito ang pagiging makabayan, masunurin, may takot sa Diyos, atbp. Ano ang ilan sa halagahan mo? Ilista ang mga ito sa ibaba.

Ang mga aralin natutuhan natin mula sa mga babasahin ay nagbibigay sa atin ng magagandang halagahang tulad ng nabanggit sa itaas. Hindi lamang ginagawa tayong mabuting tao nito kundi tinutulungan tayo upang magkaroon ng kaibigan at mahalin ang mga taong malapit sa atin.

Alamin Natin

Laging may isasalaysay na kuwento ang tao. Ikinukuwento mo sa kaibigan mo ang nangyayari sa iyo araw-araw. Halimbawa, ikinukuwento mo sa kanila ang ginawa mo sa buong linggo o ano ang nangyari nang magbakasyon ka kung saan. Pero nakakapagod ang pagkukuwento sa bawa't isa sa kanila, hindi ba? Kaya pinili ng iba na isulat sa halip ang kanilang mga kuwento. Sa ganitong paraan, makapagkukuwento sila sa mas maraming tao sa mas maikling oras at mas kaunting pagsasalita. Kaya naisilang ang panitikan.

Tumutukoy ang **panitikan** sa mga akda sa prosa o sa berso lalo na ang may mahusay na anyo o ekspresyon at yaong nagpapahayag ng mga idea ng pangmatagalan o universal na interes. Halimbawa ng ganitong uri ng idea ang tungkol sa pag-ibig, pangarap, atbp.

Maaaring totoo o kathang-isip lamang ang mga kuwento ng tao. Gayundin sa panitikan. May dalawang uri ito—**katha** (fiction) o **di-katha** (nonfiction). Kabilang sa kathang akda ang mga likhang-isip o winari lamang. Halimbawa nito ang pabula, kuwentong ada, alamat, atbp. Sa kabilang panig, ang mga di-kathang akda ay nakabatay sa totoong pangyayari o maaaring mangyari sa totoong buhay. Halimbawa nito ang biograpiya, autobiograpiya, travelogues, atbp.

Mauuri din ang akdang pampanitikan sa prosa o sa tula. Magtutuon ang araling ito sa prosa. Ang **prosa** ay isang anyong pampanitikan na naiiba sa tula dahil sa higit na iregularidad nito at pagkasari-sari ng ritmo at sa mas malapit na pagkakatulad nito sa pang-araw-araw na salita. Halimbawa dito ang mga nobela, maikling kuwento, dula, iskrip, pabula at kuwentong ada.

Subukan Natin Ito

Pumunta sa isang pampublikong aklatan. Tingnan ang ilang libro doon at uriin ang kanilang nilalaman bilang katha o di-katha at bilang prosa o tula.

Para maging pamilyar sa iba't ibang anyo ng panitikan, tanungin ang librarian na magmungkahi ng mga libro na matitingnan mong halimbawa.

Basahin Natin Ito

Basahin ang bahagi ng maikling kuwento sa ibaba.

Ang Dilaw na Manton

Huminto siya sa tapat ng bintana at tumayo doon. Humangin; nagsimulang gumalaw ang mapusyaw na berdeng blinds na nakatapat sa kanyang mukha. Nilakad niya ang mahabang silid at sa pagtawid niya sa pagitan ko at ng salamin, nakita ko ang dilaw na manton na pumayong sa kanya tulad sa pakpak, sinabi niyang “Gawa sa langit ang kasal. Gawa sa impiyerno ang kasal. Ang kasal na ito ay hindi mangyayari, sa lupa, sa langit o sa impiyerno.”

— Francisco Arcellana

Magbalik-aral Tayo

Batay sa nabasa mo, sagutin ang mga sumusunod na tanong.

1. Ano ang sinasabi ng awtor tungkol sa kasal?

2. Anong mahalagang aral ang natutuhan mo sa maikling kuwento?

Ihambing mo ang iyong sagot sa sagot ko sa ibaba.

Sinasabi sa atin ng awtor na gawa sa langit ang ilang kasal, sa impiyerno ang iba, at mayroong namang hindi gawa sa alinman sa dalawa.

Sinasabi ng kuwento na tayo ang gumagawa ng ating sariling kasal. Depende ang tagumpay o kabiguan ng kasal sa indibidwal at sa kanyang kabiya.

Alamin Natin

Maikling kuwento ang binasa mong akda kanina. Alam mo ba kung ano ang maikling kuwento?

Isang kathang pasalaysay ang **maikling kuwento** na mas maikli sa nobela at karaniwang may iilang tauhan at layuning magkaroon ng kaisahan sa bisa at madalas na tumutuon sa paglikha ng damdamin kaysa balangkas.

Basahin Natin Ito

Ang Ama at mga Anak (Bahagi)

- Bessie:** (kikilos sa kanyang kinalalagyang sulok) A...aalis na ako.
- Nena:** Bessie! Narinig mo ba ang sabi ng kapatid ko? Kabilang ka sa pamilya. Ito ang tahanan mo.
- Bessie** (*tumatango sa direksiyon ng kama*) Pamilya ko siya noon, tahanan ko siya noon.
- Chitong:** Kung ganon, isama mo ako sa pag-alis mo, Bessie! Dalhin mo ako sa mundo at makita ang tinatawag nilang konsiyensiyang panlipunan.
- Sofia:** Kalokohan yang sinasabi mo, Chitong. Narito ang mundo dito sa loob tulad ng naroon din iyon sa labas; at laging konsiyensiya ang konsiyensiya, tapos. Hindi ito nakukuha sa iba't ibang tatak tulad ng sabon. Pero makinig ka Bessie, makakakita ako ng lugar kung saan puwede kang mag-aral at magtrabaho at magkaroon ng sariling kuwerto at regular na pagkain. Hindi, hindi reform school—o ibang klaseng asylum. Isang komunidad lamang ng mabubuting babaeng sumusubok ng bagong uri ng relihiyosong buhay. Masyadong mahinhin? Huwag kang matakot. Hindi ka sasali sa kanila. At ganap na malaya ka sa pagiging kasera nila. Ano sa tingin mo?
- Bessie:** (pagkaraan ng sandaling pag-iisip) Mrs. Monzon...Nena...Chitong —salamat sa maganda n'yong intensiyon pero sori, hindi ko matatanggap. Kailangang gawin ko ang gusto ko. Hindi ako makakatigil na lamang dito. Sasabihin nga ni Chitong, tapos na ang trabaho ko dito. Tapos na ang misyon ko. Kailangan kong magpatuloy...

—Nick Joaquin

Magbalik-aral Tayo

Sagutin ang sumusunod na tanong batay sa inyong kababasa pa lamang.

1. Ilarawan ang bawat tauhan sa kuwento ayon sa kanilang halagahan.

a. Bessie _____

b. Nena _____

c. Chitong _____

d. Sofia _____

2. Sa mga tauhan, sino ang gusto mong maging at bakit?

Ihambing mo ang sagot mo sa sagot ko sa ibaba.

Independiyente at may prinsipyo si Bessie. Pumupunta siya kung saan niya gusto at ginagawa ang kanyang gusto anuman ang sabihin sa kanya ng ibang tao. Sinusunod niya ang kanyang desisyon oras na pagpasiyahan niya ito. Sa kabilang banda, nakatuon sa pamilya ang oryentasyon ni Nena. Pinahahalagahan niya ang lahat sa kanyang pamilya at ayaw na lumalayo sa kaninuman sa kanila. Mahilig sa pakikipagsapalaran at idealistiko si Chitong. Malinaw na gusto niyang maglakbay at matuto sa mga lugar na mararating niya at sa mga taong makikilala niya. Gusto niyang maging taong maraming nalalaman sa pamamagitan ng matutuhan niya sa kanyang paglalakbay. Sa dulo, maunawain at mapagkalinga si Sofia. Nauunawaan niya ang pangangailangan ni Bessie na mag-isa pero tinitiyak niya na maayos ito saanman magpunta, at wala itong magiging suliranin.

Sa mga tauhan ng dula, gusto kong maging katulad ni Bessie, hindi takot maranasan ang buhay sa labas ng kanyang tahanan.

Alamin Natin

Isang halimbawa ng **dula** ang nabasa mong akda. Alam mo ba kung ano ang dula?

Isang pagtatanghal ng aksiyon o kuwento ang **dula**.

Basahin Natin Ito

Basahin ang sulat sa ibaba.

Mahal na Joey,

Kararating ko pa lamang mula sa biyahe ko sa Zamboanga. Narito na ako sa Davao para tumigil sa aking mga kamag-anak at pumasok sa eskuwelahan ngayong darating na semestre. Kumusta ka? Pasensiya na at hindi kita nasusulatan nang madalas. Abalang-abala ako sa pagtulong sa tiyahin ko sa kanyang tindahan. Natutuhan ko kailan lamang ang pag-iimbentaryo sa lahat ng item sa kanyang tindahan. Nasisiyahan ako dito habang natututo pa.

Nasiyahan din ako sa Zamboanga. Tumira ako sa isa ko pang tiyahin, kay Tiya Clara. Marami rin akong natutuhan sa pagtigil ko doon. Tanda mo ang ugali kong gumising nang tanghali na? Naitigil ko na rin iyan. Kasi, ayaw ko talagang gumising nang maaga pero mas kinaiinisan kong gawin iyan doon dahil ibig sabihin niyan ay kailangan kong tumulong sa kanilang pagsasaka.

Ang hindi ko alam, ibig sabihin pala ng paggising nang maaga ay paggawa ng mas interesanteng mga bagay. Nalaman ko na na naiiwan pala ako tuwing maglalangoy o magpipiknik sila pagkaraang magtrabaho maghapon. Hindi sana ako dapat naging masyadong tamad. Siguro, mas nakaranas ako ng kasiyahan.

Salamat sa kanila, natuto ako ng napakagandang aral. Gayunman, gusto ko pa ring makapagbakasyon tayo nang magkasama. Kita tayo sa lalong madaling panahon.

Sumasaiyo,

Carlos

Magbalik-aral Tayo

Ano ang aral na natutuhan mo sa sulat?

Alamin Natin

Isa pang anyo ng prosa ang **sulat**. Isa itong tuwiran o personal na nakasulat o nakalimbag na mensahe para sa isang tao o samahan.

Basahin Natin Ito

Basahin ang sumusunod na sulat mula sa nagkamit ng gantimpalang nobela ni Anne Walker, *The Color Purple*.

Mahal na Nettie, sabi ng unang sulat,

Kailangan mong lumaban at lumayo kay Albert. Wala siyang kuwentang tao.

Nang umalis ako sa bahay n'yo, sinundan niya ako sakay ng kabayo niya. Nang hindi na siya kita mula sa bahay, inabutan niya ako at nagsimulang kausapin ako. Alam mo naman ang ginagawa niya. “Ayos ka ba talaga, Miss Nettie”, at gayong mga pambobola. Sinubukan kong hindi siya pansinin at maglakad nang mas matulin pero mabigat ang mga dalahin ko at ang init ng sikat ng araw. Pagkaraan nang ilang sandali, kinailangan kong magpahinga, at doon siya bumaba sa kanyang kabayo at sinimulan akong halikan at kaladkarin patungo sa gubat.

Nanlaban ako at sa tulong ng Diyos, nasaktan ko siya nang sapat para iwan niya ako. Pero galit na galit siya, dahil sa ginawa ko. Hindi na raw ako makakarinig mula sa iyo ng kahit anuman, at wala ka nang maririnig mula sa akin.

Galit din ako, nanginginig sa galit.

Nakisakay ako sa wagon ng iba para makarating sa bayan. May nagturo sa akin patungo kina Reverend Mr. _____. At diyan ako nagulat nang pagbuksan ako ng isang maliit na batang babae at tinitigan ako nito.

Nagmamahal,

Celie

Magbalik-aral Tayo

Sagutin ang sumusunod na mga tanong batay sa iyong nabasa.

1. Tungkol saan sa palagay mo ang sulat?

2. Anong aral ang natutuhan mo dito?

Ihambing ang sagot mo sa sagot ko sa susunod na pahina.

Isang sulat ang nasa itaas, mula kay Celie, isang itim na dalagang Amerikana, para sa kanyang kapatid na si Nettie. Isinasalaysay nito ang masamang karanasan ni Celie sa isang itim na lalaking si Albert.

Tinuturuan tayo ng akda na magkaroon ng katapangan sa harap ng pang-aapi. Nakita natin dito kung paano ipinagtanggol ni Celie ang sarili mula kay Albert at kung paano niya pinagpayuhan ang kanyang kapatid na si Nettie na gayundin ang gawin.

Alamin Natin

Isang halimbawa ng nobela ang *The Color Purple*, isa anyo ng panitikan. Isang kathang prosang salaysay ang **nobela** na karaniwang mahaba at komplikado at madalas na tungkol sa karanasang pantao sa pamamagitan ng magkakaugnay na sunuran ng pangyayari.

Isinulat ni Anne Walker ang *The Color Purple* noong 1982. Tungkol ito sa dalawang magkapatid na babaeng itim na namuhay noong mga unang araw ng rebolusyon sa isang plantasyon ng bulak sa isang southern state. Isinulat ito bilang serye ng mga sulat mula kay Celie para sa Diyos at sa kanyang kapatid na si Nettie. Tungkol ito sa dalawang magkapatid na babae na nakaligtas sa mundong pinaghaharian ng mga lalaking tirano. Tinuturuan tayo nito ng kagitingan sa harap ng malalaking pagsubok at sa halaga ng pagtitiwala at ng pagkakaibigan.

Subukan Natin Ito

Dumalaw sa pampublikong aklatan at hiramín ang isa o higit pa sa mga sumusunod na librong nagbibigay-inspirasyon at nagtataglay ng maraming halagahan. Basahin ang mga ito at pansinin ang mahahalagang halagahan na ibinabahagi nito. Isulat ang mga ito sa patlang na nasa suisunod na pahina.

1. *Abraham Lincoln* nina John G. Nicolay at John Hay (biograpiya)

Inilalahad ng librong ito ang buhay, gawain at trahikong kamatayan ng dakilang lider na Amerikano na minahal ng kanyang kababayan dahil sa kanyang sigasig, katapatan, sipag at dakilang pangarap para sa Amerika.

2. *The Adventures of Robin Hood* ni Howard Pyle (nobela)

Isinasalaysay ang kuwento ni Robin Hood, ang kilalang magnanakaw na nanirahan sa England. Ninakawan ni Robin Hood ang mayayaman hindi para sa sarili kundi para sa mahihirap na inaabuso ng malupit na haring nagngangalang John.

3. *The Adventures of Tom Sawyer* (nobela)

Isang kasiya-siyang nobela tungkol sa interesanteng pakikipagsapalaran ng isang batang lalaki sa panahon ng kanyang pagkabinatilyo. Ang kanyang mga biro, kakuwanan at kapilyuhan ay napakanatural kaya makakaintindi sa kanyang karanasan ang maraming kabataan.

4. *Aesop's Fable* (pabula)

Isang koleksiyon ng maiikli, mga interesanteng pabula, mga salaysay na layuning ituro ang mahahalagang katotohanan kung saan nakapagsasalita at kumikilos na parang tao ang mga hayop, tulad ng kuwento ng kuneho at pagong.

5. *Alice's Adventure in Wonderland* ni Lewis Carroll (nobela)

Kuwento ni Alice, isang batang babae, na natagpuan ang sarili sa daigdig ng kababalaghan kung saan nagsasalita ang mga hayop at gumagawa ng mga katawa-tawang bagay.

6. *Gulliver's Travels* ni Jonathan Swift (nobela)

Kuwento ni Dr. Lemuel Gulliver na natagpuan ang sarili sa paglubog ng barko sa isang pulong tinatawag na Lilliput kung saan ang mga tao ay isang dali lamang ang laki. Tungkol din ito sa kanyang mga paglalakbay sa mga kakaibang lugar kung saan niya nakasalamuha ang kakatwang nilalang, sa bawat pagkakataon ay natututo ng bagong bagay. Ang nobelang ito na naisulat sa London noong 1700s, ay isang satira o komentaryong panlipunan na tumutukoy sa pagkamakasariili at di-kabaitan ng tao.

7. *Pinnocchio* ni C. Colodi (maikling kuwento)

Kuwento ni Pinnocchio, isang kahoy na papet na nabuhay sa wakas.
Isinasalaysay nito kung paano siya naging totoong batang lalaki.

Kung wala sa mga libro ang nasa iyong pampublikong aklatan, matatanong mo ang librarian na magmungkahi ng ibang libro na magagamit mo sa aktibidad na ito.

Titulo ng libro: _____

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

A. Basahin ang akda sa ibaba at sagutin ang mga kasunod na tanong.

Alamat ng Iba't Ibang Lahi

Noong unang panahon nang bata pa ang mundo, si Bathala, ang pinakamataas na diyos na lumikha sa lahat ng bagay, ay tumingin sa kanyang nilalang. Napakaganda niyon. Maraming puno at bulaklak sa lahat ng dako. Punong-puno ng isda ang mga ilog at lawa. Matayog ang mga bundok. Napakarami ring hayop sa buong lupain. Gayunman, gaano man kaganda ang daigdig, hindi masaya si Bathala. Nararamdaman niyang parang may kulang. Gusto niyang magkaroon ng mga nilalang na makakabahagi niya sa daigdig. Kaya nilikha niya ang tao.

Kumuha siya ng luwad at hinugis ito nang tulad sa kanya. Ipinasok niya ito sa hurno ngunit naiwan niya ito doon nang matagal kaya nasunog tuloy. Hindi nasiyahan sa kanyang nilikha, gumawa siyang bagong pigurang luwad at pinasok ito sa hurno. Takot siyang baka masunog ito muli kaya inilabas niya agad pagkaraan nang ilang minuto. Pero nahilaw ito at masyadong mapusyaw. Sumubok siyang gumawa pa ng isa pa. Determinado siyang magawa ito nang tama sa pagkakataong iyon. Ginawa niya ang parehong hakbang at nalalaman kung kailan ilalabas mula sa hurno ang pigura. At nagtagumpay siya! Tamang-tama lamang ang pagkakaluto ng pigurang luwad, ginintuan ang kulay, hindi sunog, at hindi rin naman hilaw. Tama lamang! Masayang-masaya siya. Binuhay niya ang kanyang nilikha at nagpasiyang gumawa ng marami pa. Ipinadala niya ang mga ito sa daigdig upang doon mamuhay at mangalaga sa iba pa niyang nilalang. At diyan nagmula ang iba't ibang lahi ng tao.

— Halaw

1. Tungkol saan ang kuwento?

2. Anong mahalagang aral ang ibinahagi nito?

- B. Basahin ang maikling parabula sa ibaba at sagutin ang mga kasunod na tanong.

Paalala sa Mahilig Magdemanda

Minsan, may magkaibigang nakatagpo sa isang kabibe sa tabing dagat. Nagtalo sila kung sino ang dapat magmay-ari nito.

“Ako,” sabi ng isa, “ako ang unang nakakita.”

“Pero ako ang pumulot,” sagot ng kanyang kaibigan.

Nagpunta sila sa korte at hiniling sa huwes na lutasin ang tanong. Binuksan ng huwes ang kabibe, kinain ang laman at binigyan ng tig-isang piraso ng kabibe ang mga nagdemanda.

Paalala sa mga mahilig na humantong sa husgado.

— Jose Rizal

1. Ano ang sinisimbolo ng aksiyon ng huwes (pagkain sa laman ng kabibe)?

2. Ano ang aral na natutuhan mo sa parabula?

Ihambing ang sagot mo sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 34. Gaano kahusay ang test mo?

Tandaan Natin

- ◆ Mga prinsipyo o katangian ang **halagahan** na may likas na halaga at katangiang kanais-nais.
- ◆ Tumutukoy ang **panitikan** sa mga panulat sa prosa at berso lalo na yaong may kahusayan sa anyo at ekspresyon, at nagpapahayag ng mga idea ng permanente o unibersal na interes.
- ◆ **Kathang akda** ang mga nilikha ng imahinasyon o kunwari lamang.
- ◆ **Di-kathang akda** ang mga batay sa tunay na pangyayari o yaong pwedeng mangyari sa tunay na buhay.
- ◆ Ayong pampanitikan, ang rosa ay naiiba sa tula lalo na sa malawak na irregularidad nito at pagkasari-sari ng konsepto ng ritmo at sa mas malapit na ugnayan sa pang-araw-araw na hulma ng pang-araw-araw na salita.
- ◆ Kinathang prosang pasalaysay ang **maikling kuwento** na mas maikli kaysa nobela na karaniwang may ilang tauhan lamang at naglalayo ng kaisahan sa bisa at madalas na tumutuon sa paglikha ng damdamin kaysa balangkas.
- ◆ Pagtatanghal ang **dula** ng isang aksiyon o kuwento.
- ◆ Ang **sulat** ay tuwiran o personal na mensaheng nakasulat para sa isang tao o samahan.

Pagkatuto ng Mabuting Halagahan sa Tula

Nakabasa ka na ba ng tula o nakarinig ng nagbabasa ng tula? Paano mo ilalarawan ang tula? Ano ang ikinaiba nito sa prosa? Matutuo ka rin ba ng mabuting halagahan sa tula?

Sa naunang aralin, natutuhan mo ang tungkol sa prosa at ilan sa mabubuting halagahan na makukuha sa pagbabasa sa mga ito. Ngayon matutuhan mo ang tungkol sa tula at ilang mabubuting halagahan na makukuha mo sa mga ito.

Pagkaraang pag-aralan ang araling ito, magagawa mong:

- ◆ masuri ang mga mensahe ng ilang tula; at
- ◆ matukoy ang ilang halagahang ibinabahagi ng mga ito.

Subukan Natin Ito

Ilista ang ilang titulo ng mga tula na nabasa mo na. Alalahanin ang mga mensahe nito at halagahang natutuhan mo sa mga ito at ilaran rin ang mga ito. Gamitin ang mga patlang na inilaan sa ibaba.

1. _____

2. _____

3. _____

Basahin Natin Ito

Basahin ang eulohiya sa ibaba at sagutin ang mga tanong na kasunod.

Eulohiya sa Ipis

Mapalad ang mga ipis.

Sa bayang ito, sila
ang mamamayang magtatagal
Hindi nila kailangan ang pulis
na magtataguyod ng kapayapaan
dahil natitiis nila
ang amoy at kasakiman ng bawat isa.

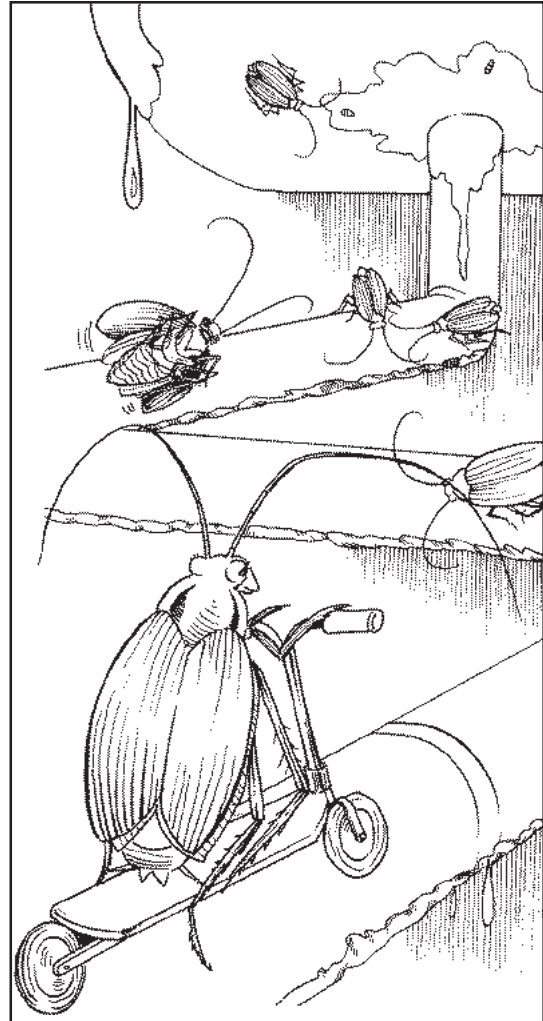
Katambal ng dilim at dumi,
hindi sila namimili ng makakaing laman.
Gayong di sila nagtatanim
o nag-aani, laging inihahanda
sa kanila araw-araw ang bangkete
sa mga silid at kusinang maibigan.

Hindi naglala o humahabi
ang mga ipis.
Ngunit pansinin ang rosas na jaket
na suot ng mga batugan; nakadamit
na nang isilang, hindi kailangan ng ipis
ang awa mula sa kapwa ipis.

Naninirahan sila kung saan ibig
At hindi kailangang mangasera.
Ang pagpapalayas ay salitang
ganap na walang bigat sa kanilang
hindi kailangang ariin
ang kahit munting butas sa pader.

Di alam ang kamatayan o buwis,
dumadami sila nang ulit-ulit.
Tiyak ang kaligtasan
kahit ng batugang ipis:
lumalaki ang oportunidad
sa bundok ng basurang itinatambak.

Mabilis at mura ang kamatayan
kaya di kinatatakutan.
Isang buga ng lasong mabagsik,
maliksing takong, patpat
—ang iglap na paglapag ng sakit
ay katapusang ganap.

Maikli ang kanilang kasaysayan
ngunit kapag ang payak na mahihirap
ay ginutom tungo sa kamatayang payak,
magtitipon ang mga ipis
sa paminggalan ng mayaman,
ng makapangyarihan, ng pantas, ng mga patay.

—Bienvenido Lumbera

1. Bakit mapalad ang mga ipis?

2. Saan inihahambing ang mga ipis?

3. Ano ang mensahe ng eulohiyang ito?

4. Ano ang mga halagahang ibinabahagi ng eulohiyang ito?

Ihambing ang sagot mo sa sagot ko sa ibaba.

Sinasabing mapalad daw ang mga ipis dahil marami silang dapat ipagpasalamat. Wala silang sariling tahanan dahil makakatahan sila saan man nila ibig. Hindi nila kailangang magtrabaho dahil puwede silang kumain anumang oras na magutom sila. Kailangan lamang nilang maghagilap ng mumo sa bahay ng kanilang mayordomo. Mabubuhay sila kahit namatay na ang kanilang mayordomo.

Inihambing ang mga ipis sa mga mamamayang magpapatuloy anuman ang mangyari. Nakakaligtas sila gaano man kahirap ang buhay na ibigay sa kanila.

Tinuturuan tayo ng tula na maging tulad ng ipis, nabubuhay kahit gaano man kahirap ang buhay. Pero hindi naman ibig sabihin na maging peste tayo katulad nila. Ngunit marahil maging mapagpasalamat sa ating natatanggap kakarampot man ito. Dapat nating pahalagahan kung ano ang mayroon tayo at huwag nang laging magreklamo sa kung ano ang wala tayo.

Alamin Natin

Mainam na halimbawa ang tulang *Eulohiya sa Ipis* ni Bienvenido Lumbera kung paano magagamit ng tula ang mga simbolismo upang magkomentaryo sa buhay ng tao. Epektibong inihambing ang ipis sa taong nakaharap sa mga pagsisikap at paghihirap na kakawing ng pamumuhay sa mundo.

Tumutukoy ang **panulaan** sa mga panulat na bumubuo ng paikpik at imahinatibong kamalayan ng karanasan sa wika na pinili at isinaayos upang lumikha ng isang tiyak na tugong pandamdamin sa pamamagitan ng kahulugan, tunog, at ritmo. Ang **tula** naman ay isang akda sa berso. Isang itong halimbawa ng panulaan.

Isang halimbawa ng tula ang **eulohiya**. Ito ay mapagpuring formal na pahayag ng nakatakdang talumpati. Tulad ng halimbawa sa nakaraang gawain na pumuri o bumati sa mga ipis.

Subukan Natin Ito

Basahin ang tula sa ibaba at sagutin ang mga sumusunod na katanungan.

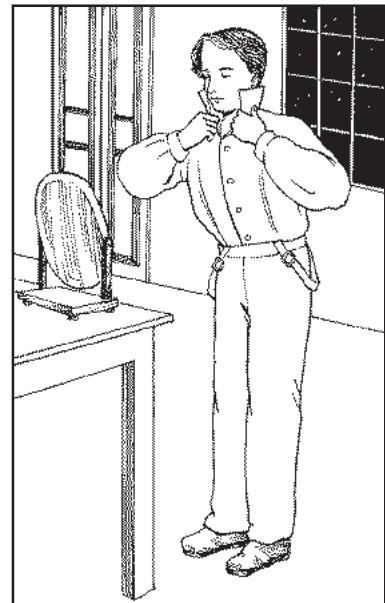
Richard Cory

Kapag nagpupunta sa siyudad si Richard Cory
Kaming nasa bangketa ay nakatingin sa kanya
Isang maginoo mula ulo hanggang paa
Malinis na malinis sa matayog na kapayatan.

At laging tahimik ang pagkakaayos
At laging tao kung nagsasalita;
Pero bumibilis ang pulso kapag nagsabing
“Magandang umaga,” at maliwanag sa paglakad.

At mayaman siya-oo mayaman pa sa hari,
At kahanga-hangang aral sa lahat ng mabuting asal
Sa wakas, iniisip naming siya ang lahat-lahat
Ng inaasam naming ibig naming marating.

Kaya nagpatuloy kami, nag-aabang sa bagong araw
At tiniis na walang ulam, minumura ang kanin;
At si Richard Cory, isang gabing malamig
Umuwi at sa ulo, pinaglagos ang bala.

— Edwin Arlington Robinson

1. Paanong inilarawan si Richard Cory sa tula?

2. Bakit kaya sa palagay mo nagpakamatay si Richard Cory?

3. Ano ang aral na ibinabahagi ng tula?

Ihambing ang sagot mo sa sagot ko sa ibaba.

Tunay na maginoo si Richard Cory. Laging maayos ang kanyang kasuotan at taglay ang lahat ng bagay ng gugustuhin ng isang tao. Labis siyang hinahangaan at kinagigiliwan dahil mapagkumbaba kahit taglay na niya ang lahat.

Mukhang hindi ito totoo, kahit inaakala ng mga tao na taglay na ni Richard Cory ang lahat ng bagay. Hindi siya masaya sa kanyang buhay.

Tinuturuan tayo ng tulang ito na maging kontento sa mga nasa atin. Pero hindi naman ibig sabihin na hindi na tayo dapat humanga sa ibang tao. Mabuti ang mangarap na maging katulad ng iba lalo na ng mga inaakala nating nakatataas sa atin. Pero dapat pa rin nating ipagpasalamat kung ano ang mayroon tayo dahil walang perpekto sa mundong ito.

Subukan Natin Ito

Basahin ang tula sa ibaba at sagutin ang mga katanungang kasunod.

Nagbibigay Liwanag sa Inang Bayan ang Edukasyon

Mahusay na edukasyon, mahalagang hangin
Bumubuhay sa nakahahalinang birtud
Ipinepedestal ang Bayan
Sa walang hanggang dangal, sa maliwanag
At tulad ng mabining hihip na nagpapaningning
Sa mababangong bulaklak dito,
Gayundin ang edukasyon na may maalam
At gabay na kamay, tagapagtaguyod
Nagbibigay dangal sa sangkatauhan.

Ang matamlay na tugon ng tao
At makamundong buhay
Ipinapaubaya sa edukasyon.
Dahil sa kanya, isinilang ang sining at agham
Yaong may magandang korona, nagpapalamuti
Sa tao; at tulad ng pag-agos mula sa bundok
Ng dalisay na batis, dumadaloy
Kaya ang edukasyon, higit sa inaasahan,
Ay nagbibigay sa bayan ng katiwasayan.

— Jose Rizal

1. Ano ang paksa ng tula?

2. Ayon sa tula, gaano kahalaga ang edukasyon?

3. Ano ang aral na ibinabahagi ng tula?

Ihambing ang sagot mo sa sagot ko sa ibaba.

Tumutuon ang tula sa halaga ng edukasyon. Sang-ayon dito, mahalaga ang edukasyon dahil nagbibigay ito ng pagmamalaki hindi lamang sa sarili o sa pamilya kundi sa bayan din. Sa mabuting edukasyon, maraming matutupad na bagay na magiging kayamanan ng kanyang bayan.

Tinuturuan tayo ng tula na dapat nating pahalagahan ang ating natutuhan dahil maaaring ito ang ating maging kaligtasan.

Alamin Natin

Isinulat ni Jose Rizal ang tulang *Nagbibigay Liwanag sa Inang Bayan ang Edukasyon* nang 16 taon pa lamang siya. Sinasabi sa atin ng tula ang kanyang mga papanaw sa kahalagahan ng edukasyon at kung gaano niya pinahahalagahan ang paggawa ng lahat para sa kanyang bayan.

Basahin Natin Ito

Basahin ang isa pang sipi mula sa isa pang tula ni Jose Rizal.

Kundiman

Sa magandang silangan
Na sinisikatan ng araw
Isang magandang lupain
Na tigib ng kayumian
Sa matibay na tanikala
Naghahari ang tirano
Sa aba ko! Ito ang bayan ko
Na aking minamahal.
Sa magandang silangan
Na sinisikatan ng araw
Ang bayang minamahal
Tigib ng kagandahan
Sa tanikala'y dumadaing!
Namamatay tulad ng alipin
Binasbasan niyang
Magpapalaya sa kanya.

— Jose Rizal

Magbalik-aral Tayo

Sagutin ang sumusunod na tanong batay sa nabasa mo.

1. Ano ang paksa ng tula?

2. Ano ang ibinabahaging aral ng tula?

Ihambing ang sagot mo sa sagot ko sa ibaba.

Tungkol sa ating bayan ang tula at kung paano ito nagdusa sa pananakop ng dayuhan. Inilalarawan nito kung gaano kamahal ni Jose Rizal ang kanyang bayan at hinihikayat tayo na maging katulad niya. Tinuturuan tayo nitong maging makabayan at magiting sa harap ng pang-aapi anuman ang mangyari. Iisa lamang ang ating bayan at dapat natin itong mahal.

Alamin Natin

Isinulat ni Jose Rizal ang tulang *Kundiman* sa ilalim ng rehimeng Kastila. Ipinapahayag nito ang kanyang kaisipan kauganay ng ating pagiging alipin sa mga mananakop na Kastila noon. Hinihikayat nito ang taong-bayan noon at ngayon na ipaglaban ang kanilang karapatan lalo na sapagkat mamamayan sila ng bayang ito.

Nakakatulad ng tulang ito ang dalawang kilalang nobela ni Rizal, ang *Noli Me Tangere* at *El Filibusterismo*.

Sa mga tulang nabasa mo sa araling ito, nalaman mo na tinuturuan tayo ng tula at iba pang anyo ng panitikan ng mga halagahan na magpapatuti sa ating pagkatao.

Subukan Natin

Pumunta sa inyong pampublikong aklatan at humiram ng libro ng panulaan. Basahin ito at unawain ang mga mensahe ng tulang nasa libro. Isipin ang mga araling ibinabahagi nito. Ilista sa ibaba ang titulo ng tatlong tula at ang mga mensahe at aral na ibinabahagi nito.

Tula 1 Titulo: _____

Tula 2 Titulo: _____

Tula 3 Titulo: _____

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

Basahin ang tula sa ibaba at sagutin ang mga tanong na kasunod.

Huwag Maghinay Tungo sa Mabining Gabi

Huwag maghinay tungo sa mabining gabi
Ang katandaa'y pag-alabin sa takipsilim
Magpuyos laban sa pagkamatay ng liwanag.

Batid man ng mga paham, sa dulo, na tumpak ang dilim
Pagkat di-nagsangang kidlat ang kanilang mga salita
Hindi sila naghinay tungo sa mabining gabi.

Mga ginoo silang sumigabo nang buong ningning
Marurupok na gawa nila'y maaaring magsayaw sa lunting look
Magpuyos laban sa pagkamatay ng liwanag.

Mapupusok na lalaking dinakip at inawit ang araw sa digma,
At huling nabatid na ipinaghinagpis ang pagdaraan nito,
Hindi sila naghinay tungo sa mabining gabi.

Mga seryosong lalaki, nasa bingit ng kamatayan,
Sumisipat sa paninging nakabubulag
Mga matang bulag na gumuguhit ng bulalakaw at nagsasaya,
Magpuyos laban sa pagkamatay ng liwanag.

At ikaw, ama ko, nariyan sa malungkot na katayugan,
Sumpain, kasihan ako ng nagngangalit mong luha.
Huwag maghinay tungo sa mabining gabi,
Magpuyos laban sa pagkamatay ng liwanag.

— Dylan Thomas

1. Tungkol saan ang tula?

2. Ano ang ibig sabihin ng “pagkamatay ng liwanag”?

3. Ano ang aral na ibinabahagi ng tulang ito?

Ihambing ang iyong sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 35. Kumusta ang test mo?

Tandaan Natin

- ◆ Tumutukoy ang **tula** sa mga panulat na bumubuo ng paikpik na imahinatibong kamalayan sa karanasan sa wika na pinili at inaayos upang lumikha ng tiyak na pandamdaming tugon sa pamamagitan ng kahulugan, tunog, at ritmo.
- ◆ Isang komposisyon sa berso ang **tula**.
- ◆ Isang papuri, pormal na pahayag ng takdang talumpati ang **eulohiya**.

Paggamit sa Nalalaman

Sa Aralin 1 at 2, nalaman mo kung paano makapaglalaan ang prosa at panulaan ng mabuting halagahan para magkaroon ng mga mainam na buhay. Nalaman mo na ang tungkol sa pagkamakabayan, halaga ng edukasyon, kabaitan at iba pang kanais-nais na halagahan at asal. Nalaman mo na mabuti ito hindi lamang sa isang tao, mabuti rin ito sa ibang tao.

Pagkaraang pag-aralan ang araling ito, dapat na magamit mo ang halagahang natutuhan mo sa pagbabasa sa iyong pang-araw-araw na buhay.

Pag-aralan at Suriin Natin Ito

Basahin ang artikulo sa ibaba at sagutin ang mga katanungang kasunod.

Ang Magagawa ng Magulang

“Marijuana ang piling bawal droga ng mga kabataan sa Pilipinas,” sabi ni Jaime del Rosario, direktor ng New Beginnings, isang sentro ng paggamot sa adiksiyon sa droga na nakabase sa Maynila. Tulad sa ibang lugar, humahantong ito sa higit pang eksperimentasyon. “Nagsimula ang karamihan sa mga taong nagpapagamot sa amin sa pagkalulong sa matitinding droga tulad ng heroine o shabu (*metamphetamine hydrochloride*), sa paghithit ng marijuana. Dahil nalalantad sila sa mga drug pusher,” sabi niya “pagkaraan nito’y malamang na bigyan sila ng mas malalakas na droga.”

Payo ni del Rosario sa mga magulang: “Kung nagsususpetsa kang nagmamarijuana ang anak mong tinedyer harapin nang kalmado ang isyu. Subuking huwag magalit,” sabi niya. “Tandaan mo na noong bata ka, napilitan kang uminom ng alak, pero mas matindi ngayon ang presyur sa kabataan na sumubok ng droga.”

“Sa halip,” sabi niya, “ipaalala sa iyong anak ang masamang epekto ng marijuana sa kalusugan, magtakda pagkatapos ng tuntunin; sa susunod na matuklasang nagdodroga siya, mapaparusahan na siya at isama siya sa pagdedesisyon kung ano ang ipaparusa sa kanya.” Kung patuloy ang problema, hinihikayat ni del Rosario ang mga magulang na humingi ng tulong sa tagapayo sa adiksiyon.

— *Reader’s Digest*, Marso 1997

1. Tungkol saan ang artikulo?

2. Anong aral ang ibinabahagi nito?

3. Paano mo isasabuhay ang natutuhan mo?

Ihambing ang sagot mo sa sagot ko sa ibaba.

Tungkol ang artikulo sa paraan kung paano mapapatigil ng mga magulang ang mga anak sa paggamit ng droga. Sinasabi nito ang magagawa ng magulang upang magabayan nila ang mga anak na gumagamit ng ilegal na droga upang hindi na lumubha pa ang kanilang problema.

Sinasabi nila na dapat subukin ng mga magulang na unawain ang dahilan kung bakit sumusubok ng droga ang kanilang anak sa halip na kulitin ang mga ito. Dapat na harapin nang mahinahon ang suliranin sa adiksiyon sa droga sa halip na magalit agad.

Kung magulang ako, makatutulong ito sa pagharap ko sa seryosong problema tulad ng adiksiyon sa droga upang hindi na ito lumubha.

Subukan Natin Ito

Basahin ang pabulang *Ang Batang Sumigaw ng Lobo*. Mahihiram ang libro sa alinmang aklatang pampubliko. Kung wala kang matagpuan, lapitan ang iyong *Instructional Manager* at humiram dito. Pagkaraa'y sagutin ang mga tanong sa ibaba.

1. Ano ang mga araling natutuhan mo sa pabula?

2. Paano mo isasabuhay ang natutuhan mo?

Ihambing mo ang sagot mo sa sagot ko sa ibaba.

Ang *Ang Batang Sumigaw ng Lobo* ay tungkol sa batang nagsinungaling sa pagsalakay ng lobo sa kanyang mga tupa upang sumaklolo ang kanyang mga kapitbahay. Nakakatawang biro ito sa kanya pero hindi sa kanyang mga kapitbahay. Kaya nang totoo nang sumalakay ang lobo, wala nang naniwala sa kanya. Itinuturo ng kuwento ang halaga ng palagiang pagiging matapat.

Nagkakaroon ng tiwala sa atin ang kapwa sa pagiging matapat natin. Kung palagi tayong matapat, magiging gayon din ang mga tao sa ating paligid.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

Humiram ng aklat sa pampublikong aklatan. Basahin ito at ilista ang mga natutuhan mo mula dito. Isabuhay ito pagkaraan at isulat sa patlang sa ibaba kung paanong tumugon ang mga tao sa paligid mo sa iyong positibong pagbabago. Maging paalala ito sa iyo kung gaano kahalaga na palagiang isabuhay ang natutuhan mo.

Tandaan Natin

- ◆ Kapag nagbabasa ka ng akdang pampanitikan, prosa man o tula, unawain ang sinaabi nito at palagiang isabuhay ang halagahang ibinabahagi nito sa iyo.

Bueno, ito na ang wakas ng modyul. Pagbati sa pagtatapos mo nito. Nagustuhan mo ba ito? May natutuhan ka bang kapaki-pakinabang? Nasa kabilang pahina ang lagom ng mahahalagang punto nito upang higit na madali mong matandaan.

Ibuod Natin

- ◆ Mga prinsipyo o katangian ang **halagahan** na may likas na halaga at katangiang kanais-nais.
- ◆ Tumutukoy ang **panitikan** sa mga panulat sa prosa at berso lalo na yaong **may** kahusayan sa anyo at ekspresyon, at nagpapahayag ng mga idea ng permanente o unibersal na interes.
- ◆ **Kathang akda** ang mga nilikha ng imahinasyon o kunwari lamang.
- ◆ **Di-kathang akda** ang mga batay sa tunay na pangyayari o yaong pwedeng mangyari sa tunay na buhay.
- ◆ Ayong pampanitikan ang **prosa** at naiiba sa tula lalo na sa malawak na irregularidad nito at pagkasari-sari ng konsepto ng ritmo at sa mas malapit na ugnayan sa pang-araw-araw na hulma ng pang-araw-araw na salita.
- ◆ Isang kathang pasalaysay ang **maikling kuwento** na mas maikli sa nobela at karaniwang may iilang tauhan at layuning magkaroon ng kaisahan sa bisa at madalas na tumutuon sa paglikha ng damdamin kaysa balangkas.
- ◆ Isang pagtatanghal ng aksiyon o kuwento ang **dula**.
- ◆ Isang kathang prosang salaysay ang **nobela** na karaniwang mahaba at komplikado at madalas na tungkol sa karanasang pantao sa pamamagitan ng magkakaugnay na sunuran ng pangyayari.
- ◆ Pagtatanghal ang **dula** ng isang aksiyon o kuwento.
- ◆ Ang **sulat** ay tuwiran o personal na mensaheng nakasulat para sa isang tao o samahan.
- ◆ Tumutukoy ang **panulaan** sa mga panulat na bumubuo ng paikpik at imahinatibong kamalayan ng karanasan sa wika na pinili at isinaayos upang lumikha ng isang tiyak na tugong pandamdamin sa pamamagitan ng kahulugan, tunog, at ritmo.
- ◆ Ang **tula** ay akda na nasa anyong berso.
- ◆ Isang halimbawa ng tula ang **eulohiya**. Ito ay mapagpuring pormal na pahayag ng nakatakdang talumpati. Tulad ng halimbawa sa nakaraang gawain na pumuri o bumati sa mga ipis.
- ◆ Kapag nagbabasa ka ng akdang pampanitikan, prosa man o panulaan, unawain ang sinasabi nito at laging isabuhay ang aral na ibinahagi nito sa iyo.

Anu-ano ang mga Natutuhan Mo?

Pumili ng akdang pinakagusto mo sa mga nabanggit sa modyul na ito at sabihin kung bakit. Pagkaraa'y isabuhay ang iyong natutuhan. Pansinin kung paano tumutugon ang tao sa iyong positibong pagbabago at isulat ito sa espasyo sa ibaba.

Batayan sa Pagwawasto

A. Anu-ano na ang mga Alam Mo? (pp. 2–5)

- A. 1. Isang pabula ang akda.
 - 2. Itinuturo ng kuwento ang halagahan ng pagiging di-masyadong tiwala sa sarili sa kaso ng kuneho at ang halagahan ng pagsisikap sa ninanais mo sa kaso ng pagong.
- B. 1. Isang tula ang akda.
 - 2. Sinasabing mas malawak sa langit ang isip dahil sa lahat ng nagagawa nito. Hinahayaan ka nitong makapaglakbay sa mga pook na hindi mo pa nararating. Hinahayaan nitong makilala mo ang mga taong hindi mo makikilala kung hindi ka nagbabasa.
 - 3. Sinasabi nito na gamitin natin ang ating utak sa pinakamahusay na paraan. Tandaan nating parang espongcha ang utak, handang matuto ng bagong bagay habang naglalakbay.
- C. 1. Isang dula ang akda.
 - 2. Sinasabi nitong dapat nating pangimbabawan ang pagkasakim at dapat na palagiang isaalang-alang ang damdamin ng ibang tao.

B. Aralin 1

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pp. 16–17)

- A. 1. Isinasalaysay ng kuwento ang tungkol sa paglikha ng iba't ibang lahi ng tao.
 - 2. Sinasabi nito na nilikha ni Bathala ang lahat ng tao sa iisang materyal at sa parehong paraan. Kung gayon, pantay-pantay tayo anuman ang kulay ng ating balat.
- B. 1. Sinisimbolo nito ang korupsiyon ng ilang huwes sa panahon ni Rizal at maaaring hanggang ngayon.
 - 2. Na mas mabuting ayusin ang di-pagkakaunawaan nang hindi isinasangkot ang ibang tao.

C. Aralin 2

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pp. 27–28)

1. Tungkol sa pagkamatay ang tula.
2. Tinutukoy na hindi tayo dapat mamatay nang walang dahilan. Dapat na nagawa na natin ang lahat ng ating ibig sa pagdating ng oras. Sa gayon, wala tayong mararamdamang pagsisisi o panghihinayang.
3. Sinasabi sa atin na huwag nating isusuko ang ating mga pangarap. Dapat tayong magsikap na matupad ang mga ito para wala tayong pagsisisi o panghihinayang sa ating pagkamatay.

Mga Sanggunian

Austen, Jane. *Sense and Sensibility*. Hertfordshire: Woodsworth Editions Limited, 1992.

Ola, Per at Emily d'Aulaire. "But It's Only Pot." *Reader's Digest*, March 1997.

Retizos, Isidro at Moonyeen Retizos. *A Guide to High School Book Reports*, 1972.

Sherill, John. "Neighbors." *Reader's Digest*, January 1993.

Tomeldan, Yolanda V., et al. *Prism-An Introduction to Literature*. Manila: National Bookstore Publishers, 1986.

Walker, Alice. *The Color Purple*. New York: Washington Square Press, 1982.